

Технічне регулювання – основа розвитку сфери цивільного захисту

вила, дотримуючи вимог СОТ.

У зв'язку з цим новий Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», який набув чинності 10.02.2016, вже потребує вдосконалення стосовно введення вимог Регламенту (ЄС) № 764/2008 щодо розроблення технічних правил, якими є, наприклад, нормативні акти з пожежної безпеки (НАПБ) та державні будівельні норми (ДБН).

Об'єктом гармонізованого законодавства ЄС є правила запобігання великомасштабним аваріям, пов'язаним із небезпечними речовинами, які встановлено Директивою 2012/18/ЄС («Севезо III») «Про управління ризиками великомасштабних аварій, пов'язаних із небезпечними речовинами».

Даний матеріал надруковано в якості дискусійного, отож редакція запрошує всі зацікавлені сторони висловити свою думку з приводу порушених питань.

Одним із важливих заходів виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з другої, є імплементація у національне законодавство європейської системи технічного регулювання.

Технічне регулювання – нормативно-правове регулювання безпечності продукції, а також пов'язаних з нею процесів виробництва, монтування, експлуатації, технічного обслуговування, що впливають на безпечність продукції. Його основними складовими є технічна регламентація, стандартизація, оцінка відповідності та державний ринковий нагляд. Технічна регламентація й державний ринковий нагляд здійснюють органи влади. Стандартизація та оцінка відповідності є елементами дерегуляції в сфері технічного регулювання, тому виконують роботи зі стандартизації та оцінки відповідності органи, які не є органами влади. Через це в Україні здійснюють заходи щодо скасування державної (обов'язкової) сертифікації продукції.

Об'єктами технічного регулювання в сфері цивільного захисту є техногенна і

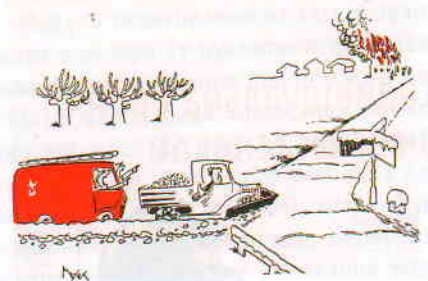
пожежна безпека, гідрометеорологічна діяльність, засоби цивільного та проти-пожежного захисту.

ТЕХНІЧНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ

Технічна регламентація охоплює розроблення нормативно-правових та методичних рекомендацій у сфері технічного регулювання, якими встановлюють і роз'яснюють основні вимоги безпеки, суттєві характеристики продукції, вимоги до пов'язаних з ними процесів, їхні процедури оцінки відповідності і ринкового нагляду, а також визначають стандарти, дотримання яких надає презумпцію відповідності встановленим вимогам.

У ЄС нормативно-правові акти в сфері технічного регулювання називають технічними правилами. Технічними правилами, що встановлюють процедури оцінки відповідності, є технічні регламенти.

Технічні регламенти та інші технічні правила, які є об'єктами гармонізованого законодавства ЄС, мають впроваджувати держави-члени без внесення змін, котрі можуть створити технічні бар'єри в торгівлі. За браком гармонізованого законодавства кожна держава-член з міркувань безпеки має право приймати національні технічні регламенти та пра-

Відповідно до цієї Директиви, одним із завдань під час здійснення державного нагляду за техногенно небезпечними об'єктами є перевірка відповідності вимогам законодавства технічних систем безпеки, якими є засоби цивільного та протипожежного захисту. Відсутність у ЄС окремого технічного регламенту на ці засоби та реалізація на національному рівні принципу закріплення одного технічного регламенту за одним державним органом технічного регулювання й одним органом державного ринкового нагляду призвели до обмеження участі ДСНС України у заходах щодо реалізації Стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року та обмеження повноважень цього органу стосовно здійснення технічного регулювання й ринкового нагляду зазначених засобів.

Ця проблема та забезпечення оцінки відповідності усіх без винятку засобів цивільного і протипожежного захисту, в тому числі змонтованих систем і збудованих споруд цивільного і протипожеж-

ного захисту, в законодавчо регульованій сфері може бути розв'язана шляхом розробки й прийняття в Україні Технічного регламенту засобів цивільного та протипожежного захисту.

Для виконання робіт із розроблення цього технічного регламенту та інших нормативно-правових актів із технічного регулювання в сфері цивільного захисту в складі ДСНС України потрібно створити відповідний структурний підрозділ.

На сьогодні викликає стурбованість затримка прийняття в Україні нової редакції технічного регламенту стосовно будівельних виробів на основі Регламенту (ЄС) № 305/2011. На нашу думку, для прискорення робіт з імплементації цей технічний регламент доцільно було ухвалювати не законом, а постановою Кабінету Міністрів України як підзаконний акт до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності».

До слова, положення цього закону в частині прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів не відповідає європейському законодавству.

Згідно з європейською практикою, неприпустима сертифікація продукції, якою є зведені будівлі та споруди, контролюючим органом, яким виступає Держархбудінспекція України.

Для приведення у відповідність до Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» з ДБН В.2.5-56:2014 Системи протипожежного захисту належить вилучити процедури оцінки відповідності та технічні відхилення від національних стандартів, на які є посилання в цих державних будівельних нормах.

РИНКОВИЙ НАГЛЯД

Ринковий нагляд спрямований на забезпечення того, щоб продукція, яку реалізують на споживчому ринку (введена в обіг або експлуатацію), відповідала вимогам технічних регламентів, інших технічних правил та стандартів.

З огляду на це основні принципи ринкового нагляду і контролю продукції в Законі України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» в частині проведення органами ринкового нагляду експериментальних перевірок продукції із залученням власних акредитованих лабораторій мають бути приведені у відповідність до європейського законодавства. Це дасть змогу забезпечити участь територіальних дослідно-випробувальних лабораторій

ДСНС України в здійсненні державного ринкового нагляду.

Повноваженнями щодо здійснення державного ринкового нагляду ДСНС України має бути така сфера відповідальності, як засоби цивільного та протипожежного захисту, вибухозахищене і вибухозахисне обладнання (яке, згідно з ISO 8421-7:1987, належить до засобів протипожежного захисту) та піротехнічні вироби (цивільного призначення).

Тому до проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку видів продукції, стосовно яких здійснюється державний ринковий нагляд», мають бути внесені зміни до надання ДСНС України повноважень щодо здійснення державного ринкового нагляду зазначеної продукції.

ОЦІНКА ВІДПОВІДНОСТІ В СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Оцінка відповідності є одним із головних важелів забезпечення: безпеки, захисту життя і здоров'я людей; охорони навколишнього середовища; захисту життя і здоров'я тварин і рослин та спрямована на запобігання діям, які можуть вводити в оману споживачів продукції.

Оцінка відповідності (conformity assessment) є доказом того, що згадану вимогу (specified requirement) до продукту (послуги) за встановленими нормативними документами, такими як регламенти, директиви, гармонізовані стандарти і технічні умови до продукції, виконано. У оцінку відповідності входять випробування акредитованими лабораторіями, сертифікація - підтвердження відповідності продукції третьою стороною (органами сертифікації) та інспектування, яке полягає в перевірці проектної документації, продукції або процесу, і визначення їхньої відповідності заданим вимогам на основі професійного судження.

Основні цілі оцінки відповідності: засвідчення відповідності продукції, процесів (методів), послуг технічним регламентам або положенням стандартів. Інакше кажучи, це комплекс процедур, що демонструють відповідність продукту вимогам відповідного нормативного документа.

Процедури оцінки відповідності повинні застосовувати однозначно і однаковою мірою як для імпортованої продукції, так і вітчизняного виробництва. Своєю чергою, підтвердження відповідності на території України може мати до-

бровільний або обов'язковий характер.

Загалом в Україні, як і в Європейському співтоваристві, традиційно відповідне оцінювання здійснюють державні органи, виробники або органи з оцінки відповідності, яких залучають.

Згідно із Законом України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15. 01. 2015 № 124-VIII, «орган з оцінки відповідності – підприємство, установа, організація чи їх структурний підрозділ, що здійснює діяльність з оцінки відповідності, включаючи випробування, сертифікацію та інспектування». Ними можуть бути як державні, так і приватні структури. Разом із цим Законом України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» від 02.12.2010 № 2735-VI встановлено неприпустимість поєднання в одному центральному органі виконавчої влади повноважень органу ринкового нагляду та органу з оцінки відповідності. Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку органів державного ринкового нагляду та сфер їх відповідальності» від 1 червня 2011 р. № 573 ДСНС України не надано повноваження органу державного ринкового нагляду. За постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій» за ДСНС закріплено функцію виконання робіт з оцінки відповідності в сфері цивільного захисту, згідно із Законом України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності».

Щодо термінології наведеного вище Закону можна надати такі роз'яснення:

- випробувальна лабораторія – орган з оцінки відповідності, який проводить випробування;
- орган із сертифікації – орган з оцінки відповідності, який є третьою стороною та керує схемами сертифікації;
- орган з інспектування – орган з оцінки відповідності, який здійснює інспектування.

Крім цього, якщо орган із оцінки відповідності, який позиціонує себе як незалежний та планує виконувати певні завдання з оцінки відповідності згідно з технічним регламентом, яким передбачено застосування процедур оцінки відповідності із залученням, призначених органів чи визнаних незалежних організацій, він має отримати призначення (легітимний дозвіл) в Мінекономрозвитку України. Незалежними організаціями

в Мінекономрозвитку України є такі, які мають досвід виконання робіт з оцінки відповідності продукції із застосуванням технологій нерознімних з'єднань та проводять неруйнівний контроль. При цьому до незалежних організацій не належать інспекційні органи.

Тому найбільшим дискусійним питанням у сфері пожежної безпеки на сьогодні є надання послуг з оцінки відповідності органами інспектування щодо прийняття в експлуатацію об'єктів будівництва, в тому числі систем протипожежного захисту, які можуть бути акредитовані в Національному агентстві з акредитації за типами А, В, С та проводити оцінювання від імені приватних клієнтів, їхніх головних організацій або державних органів влади з метою надання інформації щодо відповідності проінспектованих об'єктів регламентам, стандартам, технічним умовам, інспекційним схемам. Параметри для інспектування охоплюють питання кількості, якості, безпеки, функціональної придатності, а також неперервної безпечності устаткування або систем, які перебувають у експлуатації. Інспектування може охоплювати всі етапи життєвого циклу цих об'єктів. Інспекційна діяльність має охоплювати випробовування і сертифікаційну діяльність, оскільки ці види діяльності мають спільні риси. Однак важливою різницею є те, що багато видів інспектування передбачають професійне оцінювання для визначення прийнятності відповідно до загальних вимог. Наприклад, інспектування можна використовувати як діяльність з нагляду в системі сертифікації продукції. Інспектування може бути діяльністю, яка передуює експлуатації або просто надає інформацію щодо об'єкта інспектування. При цьому орган з інспектування повинен відповідати за неупередженість своєї діяльності щодо інспектування і не повинен дозволити комерційним, фінансовим або іншим впливам становити загрозу для неупередженості.

Щодо кваліфікації персоналу інспекційних органів, встановленої в ДСТУ ISO/IEC 17020:2011, потрібно зазначити, що персонал, відповідальний за інспектування, повинен мати належні кваліфікацію, підготовку, досвід і рівень знань стосовно вимог до інспектування. При цьому додаткові вимоги до кваліфікації на кшталт наявності «кваліфікаційного сертифіката відповідального виконавця

окремих видів робіт (послуг), пов'язаних із створенням об'єктів архітектури за напрямком експертизи в частині дотримання вимог пожежної та техногенної безпеки», є неправомірними.

До слова, на сьогодні в цій сфері діють, згідно з реєстром акредитованих органів з оцінки відповідності НААУ, шість приватних органів інспектування та один державний, повноваження якому надано Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) в сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 року №877-V. Отже, питання, якими займалася держава на безоплатній основі, нині переходять до приватних структур, метою роботи яких є матеріальне збагачення. При цьому держава втрачає роль як основний гарант безпеки людини, а саме визначення поняття «інспекційний орган» в Україні не відповідає європейській практиці, оскільки в Європі інспекторами-експертами працюють кваліфіковані приватні особи, а інспекцію об'єктивно здійснюють страхові компанії (як третя сторона) із залученням, як мінімум, таких органів з оцінки відповідності, як випробувальні лабораторії та/або органи сертифікації продукції.

ТЕХНІЧНІ КОМІТЕТИ – ОСНОВА СИСТЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

В Україні на сьогодні в сферах пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту функціонують три технічні комітети стандартизації: ТК 25 «Пожежна безпека та протипожежна техніка», ТК 40 «Страховий фонд документації», створені при Національному органі стандартизації Мінекономрозвитку України, секретаріатами яких виступають державні інституції, а також ТК 315 «Системи техногенної і пожежної безпеки будівель споруд», створеного при Мінрегіоні України – секретаріат громадська організація. У хронологічному порядку ТК25 та ТК40 створено одними з перших у 1992 році, ТК315 – у 2012 році, як необхідність у стандартизації в сфері техногенної безпеки.

Організація, яка виконує функції секретаріату технічного комітету, повинна надавати технічні та адміністративні послуги членам технічного комітету, а не фінансувати роботи зі стандартизації. Практика сьогодні, в тому числі європейська, свідчить, що функції секретаріатів більшості технічних комітетів зі стандартизації виконують наукові установи, в яких сконцентровано кра-

щий технічний персонал у відповідних галузях. Дублювання функцій ТК не допускають.

На жаль, попри провідну роль у системі стандартизації пожежної безпеки технічного комітету зі стандартизації ТК25, створений ТК315 був переорієнтований на стандартизацію систем пожежної автоматики. Аналіз стандартизації у сфері пожежної безпеки виявив конкретні факти дублювання технічним комітетом ТК315 сфери діяльності ТК25.

Так, у 2013 р. Мінрегіон України затвердив стандарти, подані технічним комітетом ТК315, а саме:

ДСТУ Б EN 13565-2:2013 Стаціонарні системи пожежогасіння. Системи пінного пожежогасіння. Частина 2. Проектування, монтування та технічне обслуговування (EN 13565-2:2009, IDT);

ДСТУ Б CEN/TS 14816:2013 Стаціонарні системи пожежогасіння. Дренчерні системи. Проектування, монтування та технічне обслуговування (CEN/TS 14816:2008, IDT).

Зазначені стандарти стосуються стаціонарних систем пожежогасіння і, відповідно до коду (13.220.20) Українського класифікатора нормативних документів ДК 004:2008, належать до сфери діяльності Мінекономрозвитку України та ТК25. Технічний комітет ТК315 на свій розсуд змінив коди УКНД (на 91.140.60; 91.120.01) та розробляє стандарти в рамках планових заходів Мінрегіону України і надалі.

Мало того, протягом 2014-2015 рр. функціонування двох технічних комітетів стандартизації, що дублюють сфери діяльності, призвело до розбіжностей у формуванні єдиних технічних вимог. Вільне трактування технічних аспектів ТК315 спричинює розбалансування наявної системи стандартизації. Невирішення цього питання ближчим часом призведе до поглиблення розбіжностей. Виходом із зазначеної ситуації є термінове й чітке розмежування сфер діяльності технічних комітетів або ліквідація ТК315 у липні 2016 р.

Щодо співпраці ТК 25 з іншими ТК України слід зазначити, що за активної діяльності ТК 25 створено та працює громадська організація «Рада технічних комітетів стандартизації України», до якої входять понад 30 технічних комітетів.

Тепер стосовно перекладів міжнародних та європейських стандартів, у тому числі тих, які вже прийняті методом «підтвердження». Замовниками цих

робіт, у першу чергу, мають виступати зацікавлені в таких стандартах виробники, котрі можуть також брати участь у розробленні їх, технічних перекладах у складі відповідного технічного комітету.

Джерелами фінансування робіт зі стандартизації можуть бути: кошти Держбюджету України; кошти, передбачені на виконання програм і проектів; власні та залучені кошти суб'єктів господарювання. Так, Мінекономрозвитку України виступив замовником виконання робіт із стандартизації з відповідним фінансуванням у 2016 р. з розроблення національних стандартів, гармонізованих з міжнародними та європейськими, в рамках таких бюджетних програм: КПКВК 1201220, КПКВК 1201440.

Не всі члени технічного комітету зі стандартизації ТК25 беруть активну участь у роботі ТК. Так, частина інституцій не скористалася нагодою та не надала свої пропозиції щодо розроблення стандартів (методом «перекладу») за державні кошти. З огляду на означене, участь у роботі ТК 25 окремих її членів через пасивність позицій може бути переглянута протягом 2016 р.

РАДА ТЕХНІЧНИХ КОМІТЕТІВ СТАНДАРТИЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Проблеми, які існували в сфері стандартизації та були типовими для багатьох технічних комітетів стандартизації (ТК), – це горезвісні порушення в державних закупівлях робіт зі стандартизації, що відбувалися до 2013 р., зволікання Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (Мінекономрозвитку України) з прийняттям розроблених (деякі проекти не приймали понад 5 років), висока вартість експертизи проектів стандартів, у тому числі розроблених як ідентичні до міжнародних та європейських стандартів (вартість експертизи сягала 50% вартості розроблення стандарту), змусили ТК об'єднати зусилля для їхнього колективного розв'язання. З урахуванням зазначеного вище в 2014 р. було створено громадську організацію «Рада технічних комітетів стандартизації України» (Рада ТК), функції секретаріату якої виконує Український науково-дослідний інститут цивільного захисту.

Рада ТК брала активну участь у створенні науково-технічної ради в сфері технічного регулювання при Мінекономрозвитку України та опрацюванні відповідних установчих документів. Підготувала пропозиції щодо поліпшення системи стандарти-

зації, зокрема про внесення змін до таких законів України, як «Про стандартизацію», «Про державні закупівлі», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», тим самим беручи участь у формуванні політики в сфері стандартизації. Рада у межах компетенції із залученням відповідних ТК розглядає проекти технічних регламентів, які розробляють в Україні на основі європейських директив, та подає відповідні пропозиції щодо них. Наразі за дорученням Мінекономрозвитку України готують перелік державних випробувальних лабораторій, які можуть проводити оцінку відповідності щодо вимог прийнятих в Україні технічних регламентів та які потребують матеріально-технічної допомоги для реалізації методів оцінки відповідності.

Слід зазначити, що для залучення до роботи ширшого кола суб'єктів стандартизації та органів, які виконують певні функції технічного регулювання за ініціативою Ради ТК та за підтримки Мінекономрозвитку України, НОС, Національного агентства з акредитації України у 2015 р. проведено дві науково-практичні конференції, на яких розглянуто питання стандартизації та оцінки відповідності, зокрема:

- процедури фінансування робіт зі стандартизації за кошти державного бюджету України. Такі процедури повинні передбачати фінансування відповідним центральним органом виконавчої влади НОС, а НОС, своєю чергою, визначає організацію розробника, яка виконуватиме роботи в рамках відповідного ТК. Такий підхід стане превентивним засобом фінансового контролю за розробленням та впровадженням національних стандартів і врегулює систему фінансування їхньої перевірки НОС;
- удосконалення процедур державних закупівель у сфері стандартизації. Так, згідно із Законом України «Про стандартизацію», розроблення національних стандартів є повноваженнями ТК. ТК не можуть дублювати сфери діяльності, водночас, згідно із Законом України «Про державні закупівлі», такі закупівлі не визнають, якщо вони відбуваються із одним учасником. З таких причин у 2015 р. визнано третю частину лотів державних закупівель у сфері стандартизації такими, що не відбулися. І це у той час, коли держава взяла зобов'язання перед Європейським Союзом щодо гармонізації національних

стандартів із міжнародними та європейськими;

- опрацювання переліків ГОСТ, які можна скасовувати лише після розроблення відповідного національного стандарту. Програмою стандартизації на 2016 р. визначено скасування ГОСТ 12.1.044 із січня 2016 року. Таке рішення могло б призвести до того, що вимоги пожежної безпеки до будівельних матеріалів, закладені в Державних будівельних нормах, не мали б змоги бути реалізованими, оскільки скасовувалися методи їхньої оцінки відповідності. Лише після вчасного втручання Ради ТК продовжено термін чинності зазначеного стандарту на рік, за який потрібно розробити відповідний національний стандарт;
  - розроблення національних стандартів, гармонізованих із міжнародними та європейськими стандартами методом підтвердження. Справді, такий підхід може призвести до різних варіантів перекладів національних стандартів, з протилежними вимогами. Тому для запобігання таким випадкам запропоновано прийняття національних стандартів методом підтвердження лише після подання заявки спеціалізованим ТК, який відповідатиме за тлумачення такого національного стандарту;
  - питання матеріально-технічного забезпечення вітчизняних випробувальних лабораторій, які проводять оцінку відповідності щодо вимог технічних регламентів. Тобто вимоги адаптуємо до міжнародних і європейських, а свої лабораторії – ні. Виходячи з цього, вітчизняному виробнику для оцінки відповідності свою продукцію слід везти до європейських органів із оцінки відповідності, що впливає на її собівартість та конкурентоспроможність стосовно зарубіжних аналогів.
- Робота Ради ТК спрямована на налагодження та співпрацю в сфері стандартизації для підвищення ефективності роботи, впровадження в Україні міжнародних і європейських законодавчих, нормативно-правових актів і нормативних документів. Рада ТК відкрита для співпраці із усіма зацікавленими ТК, суб'єктами стандартизації для розвитку національної системи стандартизації загалом та запрошує до роботи.

Віталій КРОПИВНИЦЬКИЙ,
начальник УкрНДІЦЗ ДСНС
України, генерал-майор
служби цивільного захисту

«Нова» класифікація пожеж: яка вона і що дає?

Донедавна в Україні діяв ГОСТ 27331-87 Пожарная техника. Классификация пожаров, проте тепер на заміну йому прийшов ДСТУ EN 2:2014 Класифікація пожеж (EN 2:1992; EN 2:1992/A1:2004, IDT). Навряд чи пожеж від цього поменшає, але, хочеться сподіватися, «нова» класифікація зможе допомогти правильно вибрати вогнегасну речовину, технічний засіб та/або тактичні прийоми пожежогасіння.

ЯК БУЛО...

Нагадаємо, що розроблений ще за радянських часів стандарт (ГОСТ 27331-87) передбачав поділ пожеж на такі класи:

- А (підкласи А1, А2) – горіння твердих речовин;
- В (підкласи В1, В2) – горіння рідких речовин;
- С (горіння газоподібних речовин);
- D (підкласи D1, D2, D3) – горіння металів.

Окрім них, напівофіційно визнавали пожежі класу Е, до яких зараховували горіння електрообладнання під напругою.

Розповісти фахівцям, у чому полягає різниця між тими підкласами, – справа зайва, тим паче, що стандарт вже втратив чинність. Либонь, ліпше було б розповісти, про що йдеться в новонародженому документі.

...І ЯКЕ

ДСТУ EN 2:2014 у повній відповідності до європейського першоджерела (EN 2:1992; EN 2:1992/A1:2004) встановлює класи пожеж залежно від матеріалу, що горить, і не передбачає визначення конкретного класу пожежі, що супроводжується горінням електрообладнання під напругою. Зазначений стандарт передбачає поділ пожеж на такі класи:

- А – що супроводжуються горінням твердих матеріалів, зазвичай органічного походження, під час горіння яких, як правило, утворюються тліючі вуглини;
- В – що супроводжуються горінням рідин або твердих речовин, які переходять у рідкий стан;
- С – що супроводжуються горінням газів;
- D – що супроводжуються горінням металів;
- F – що супроводжуються горінням речовин, які використовують для приготування їжі (рослинних і тваринних олій та жирів) і містяться в кухонних приладах.

Як бачимо, на відміну від ГОСТ 27331-87, поділ класів пожеж на підкласи не перед-

бачено, натомість додано новий клас пожеж – F. Варто зазначити, що цей клас було внесено до європейських норм лише 2004 року, після того як принципові підходи і способи гасіння олій та жирів, що використовують у кухонних приладах, вже було належним чином розроблено і впроваджено.

ЧОМУ ТАК?

Розробники європейських норм, ймовірно, від самого початку не передбачали поділ пожеж класу А на підкласи хоча б тому, що без процесу тління погасити пожежу простіше, і засоби, здатні ліквідувати горіння в разі перебігу зазначеного процесу, тим паче зможуть упоратися зі своїми завданнями і в разі тління.

Здавалося б, горючі речовини також прирівняли, але насправді це не так. Скажімо, піноутворювачі, що є основним видом вогнегасних речовин, використовуваних для гасіння масштабних пожеж, які супроводжуються горінням горючих рідин, однаково класифікують і випробовують залежно від придатності їх для гасіння водонерозчинних і водорозчинних горючих рідин. Що стосується вогнегасних порошків і газових вогнегасних речовин, то для них не дуже важливі кількісна характеристика розчинності молекул рідини у воді і навіть дипольний момент цих молекул. За великим рахунком, горіння рідини однаково відбувається в газову фазу, і саме там, на відміну від випадку гасіння піною, засіб пожежогасіння взаємодіє з горючою речовиною. Отож вигадувати поділ горючих газів на класи і відповідно винаходити підкласи пожеж теж не варто.

Якими саме міркуваннями свого часу користувалися розробники ГОСТ 27331-87, так докладно розписуючи все, що стосується горіння металів та їхніх сполук, важко сказати. Разом із тим, згідно з сучасним уявленням, застосовність вогнегасних речовин або допоміжних матеріалів у та-

ких випадках визначається не тільки належністю горючої речовини (матеріалу) до тих, горіння яких можна зарахувати до пожеж класу D, але й іншими особливостями. Інакше кажучи, може статися так, що вогнегасна речовина «Х» придатна, наприклад, для гасіння літію, але її застосування для гасіння натрію неприпустиме (хоча обидва лужні метали).

Ми вже писали про проблеми, пов'язані з гасінням пожеж, які супроводжуються горінням рослинних і тваринних олій та жирів, зокрема, йшлося і про явища, що можуть бути в разі неправильного вибору вогнегасної речовини та способу її подавання в осередок пожежі. Отож тепер ми можемо з чистою совістю зараховувати такі пожежі до класу F і так само вибирати вогнегасні речовини і технічні засоби (насамперед – системи) пожежогасіння, призначені для застосування у відповідних випадках.

Якщо для більшості речовин і матеріалів питання, пов'язані з вибором видів вогнегасних речовин, і раніше були більш-менш зрозумілими, то стосовно описаних у попередньому абзаці варто ще раз зазначити, що в жодному разі не слід плутати пожежі класів В та F, адже подібна плутанина може мати трагічні наслідки. Тим паче, що наразі існують водні вогнегасні речовини (розчини деяких солей, не плутати з водою, змочувальними розчинами піноутворювачів тощо!), розроблені спеціально для гасіння олій та жирів, використовуваних для приготування їжі, та спеціальні системи пожежогасіння, розраховані на подавання їх.

А втім, жоден стандарт і навіть довідник не є панацеєю, як кажуть, на всі випадки життя, тому, продумуючи підходи до проти-пожежного захисту об'єкта, складаючи план (картку) або вибираючи засоби пожежогасіння, слід орієнтуватися, передусім, на здоровий глузд, а за браку інформації або спеціальних знань – звертатися до фахівців відповідного профілю.

Володимир БОРОВИКОВ,
фахівець із стандартизації,
сертифікації та якості
Української федерації
спеціалістів безпеки,
член ТК 25 «Пожежна безпека
та протипожежна техніка»